

Pokyny k prezentácii

Pri využití prezentácie je potrebné dodržať a účastníkom dodať odkaz, ktorý chceme zdôrazniť – potrebu oznamovania korupcie a iného protispoločenského správania.

Popis k prezentácii obsahuje aj niekoľko odkazov na články a videá, ktoré ako prezentujúci môžete, no nemusíte využiť. V prípade, že viete tieto videá nahradiť inými videami, prípadne inými aktivitami, je to možné, ale odkaz prezentácie musí ostať zachovaný.

Jednotlivé časy pri slideoch sú orientačné, môžu byť prispôbené vzhľadom na vašu časovú dotáciu a možnosti.

Slide 1 – Prečo a ako oznámiť protispoločenskú činnosť

Hlavná idea slideu: Upútať pozornosť jednotlivých účastníkov a priblížiť, o čom bude školenie.

Ako na to: Predstavte sa účastníkom školenia kto ste a na akej pozícii v rámci organizácie pracujete. Zhrňte, čo je cieľom stretnutia, o čom sa budete najbližšie minúty rozprávať a upozornite na študijné materiály, ktoré budú k dispozícii.

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 2 min.

Slide 2 - Čo je whistleblowing

Hlavná idea slideu: Predstaviť tému whistleblowingu – oznamovanie protiprávneho správania. Poukázanie na správnosť oznámenia takéhoto správania.

Ako na to: Pomôcť môžu napríklad príbehy:

Frances Haugen - dátová inžinierka, ktorá ako zamestnankyňa Facebooku odhalila interné dokumenty preukazujú, že sociálna sieť preferuje zisk pred bezpečnosťou a pravdivosťou zdieľaného obsahu. Zmenou algoritmu spôsobila, že príspevky sa užívateľom zobrazujú na základe klikateľnosti a interakcií a to zapríčinilo, že sa do popredia dostávajú negatívne či nenávisťné príspevky. Ďalšia správa firmy, ktorú Haugen zverejnila, informovala o nepriaznivých dopadoch obsahu Facebooku na mládež. Tiež o tom, ako nedostatočne rieši šírenie dezinformácií.

Viac informácií: www.wsj.com

Po príklady ale nemusíme ísť ďaleko, whistleblowerov máme aj na Slovensku:

Zuzana Hlávková – bývalá zamestnankyňa Ministerstva zahraničných vecí SR, ktorá v roku 2016 poukázala na netransparentné nakladanie s finančnými prostriedkami MZV počas slovenského predsedníctva v EÚ a na uzatváranie predražených zákaziek.

Viac informácií: dennikn.sk

Video: youtube.com

Zuzana Pechočiaková - ako lekárka vo Fakultnej nemocnici Nitra upozornila na bielenie zdravotnej dokumentácie detského pacienta. Z jeho karty zmizla informácia, že zle znášal antibiotiká, ktoré mu podali miestni lekári. Vedenie nemocnice aj ministerstvo zdravotníctva bielenie karty popieralo. Až pod tlakom médií poslalo ministerstvo do nemocnice kontrolu, ktorá zistila porušenie zákona.

Viac informácií: podcasty.sme.sk, mynitra.sme.sk

Simona Rudavská - keď pracovala na ministerstve práce ako sekčná riaditeľka, pokúšal sa ju podplatiť jej kolega. V rámci reformy dôchodkového systému chcel cez ňu pretlačiť zmeny, ktoré by boli v prospech dôchodcovských správcoch spoločností. Simona to hneď nahlásila polícii a v roly policajnej agentky ho pomáhala usvedčiť.

Viac informácií: bielavrana.sk

Metóda: Ústna prezentácia, video / audio

Čas: 5 min.

Slide 3, 4 – Kto je whistleblower

Hlavná idea slideov: Vysvetliť, kto je whistleblower, teda oznamovateľ nekalých praktík. Poukázať na to, kedy oznamovateľ nie je chránený zákonom (paragraf 1, ods. 3 zákona č. 54/2019 Z. z.).

Ako na to: V nadväznosti na predchádzajúci slide spomeňte prípad Filipa Rybaniča, ktorého verejnosť rovnako považuje za whistleblowera. Dajte následne účastníkom hlasovať, či zdieľajú tento názor. Potom vysvetlite, že súd ho za oznamovateľa nepovažoval, lebo informácie, ktoré zverejnil, nezistil náhodne pri svojej práci, ale cielene ich vyhľadával. Tiež v zmysle zákona č. 54/2019 Z. z. sa za oznámenie protispoločenskej činnosti nepovažuje porušenie bankového tajomstva.

Viac informácií: spravy.pravda.sk

Metóda: Aplikácia, ktorá umožňuje hlasovanie

Čas: 2-3 min.

Slide 5 - Vnímanie oznamovateľov (whistleblowerov)

Hlavná idea slideu: Zdôrazniť pozitívne vnímanie oznamovateľov v rámci spoločnosti.

Ako na to: Komunikujte fakt, že pohľad spoločnosti na oznamovateľov sa mení. Nie sú chybné považovaní za udavačov, ale za ľudí, ktorí majú nastavený správny hodnotový rebríček a dostatočnú odvahu na to, aby nebol ticho a poukázali na konanie, ktoré škodí celej spoločnosti.

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 1 min.

Slide 6 – Ochota oznámiť korupciu

Hlavná idea slideu: Poukázať na zvyšujúcu sa ochotu občanov oznamovať korupčné správanie.

Ako na to: Zdôraznite, že oznamovatelia nepatria medzi malú populáciu v spoločnosti, ale viac ako polovica respondentov v prieskume deklarovala, že by boli ochotní oznámiť porušovanie zákona. Zároveň zdôraznite, že napriek tomu ide o beh na dlhú trať a je potrebné zlepšovať sa v oblasti oznamovania korupčného správania, aby sa dostala mimo spoločenskú normu.

Povedzte im, ako sa vaša organizácia aj vy osobne ako zodpovedná osoba staviate k tejto téme, aby ste vyslali jasný signál, že oznamovatelia majú u vás garantovanú ochranu.

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 1 min.

Slide 7, 8 – Slováci sú ochotní oznamovať korupciu najmä zamestnávateľovi

Hlavná idea slideu: Poukázať na fakt, že najviac sú ľudia ochotní oznamovať korupciu v rámci svojho zamestnania.

Ako na to: Vysvetlite, prečo je pre vašu organizáciu dôležité a prínosné, aby zamestnanci oznamovali porušovanie zákonov svojmu zamestnávateľovi.

Benefity, ktoré z takéhoto konania plynú pre firmu:

- ochraňuje sa dobré meno spoločnosti/inštitúcie, lebo pri včasnom oznámení a odstránení nedostatkov sa tento problém vyrieši v rámci firmy a nedostane sa to na verejnosť (cieľom, samozrejme, nie je veci zamiesť pod koberec)
- zamedzuje sa finančným stratám
- dochádza k náprave / odstráneniu nefungujúcich procesov
- zlepšuje sa firemná kultúra

Metóda: Aplikácia umožňujúca hlasovanie, ústna prezentácia

Čas: 3 min.

Slide 9 – Kapitolový predel (Interné systémy oznamovania)

Slide 10 – Dôležité interné dokumenty

Hlavná idea slideu: Upozorniť na dôležité dokumenty, ktoré organizácia prijala za účelom predchádzať podvodom a iným porušeniam zákona.

Ako na to: Spomeňte najdôležitejšie interné dokumenty, ktoré zamestnancom poskytujú návod, ako sa správať, aby to bolo v zhode s vnútornými pravidlami organizácie a zákonmi. Účelom nie je podrobne informovať o obsahu jednotlivých smerníc, ale v krátkosti povedať, o čom sú, kedy ich má zamestnanec použiť a kde ich nájsť.

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 1 min.

Slide 11 – Prípadová štúdia

Prvý myšlienkový experiment

Hlavná idea slideu: Úlohou a pointou je, aby sa účastníci stretnutia zamysleli nad nastoleným problémom: Oznámiť alebo neoznámiť korupciu?

Ako na to: Diskusiu s účastníkmi by ste mali smerovať k tomu, aby si uvedomili, že korupciu je potrebné oznamovať. Tým pádom prestane byť spoločensky tolerovaná a verejné prostriedky / služby budú môcť využívať všetci a nie len vyvolení.

Obsah slideu (celú situáciu a otázku) je potrebné prečítať nahlas a poprosiť účastníkov, aby sa nad danou situáciou zamysleli. Samozrejme, je potrebné poskytnúť im dostatočný čas na premyslenie (cca 2 min).

Po uplynutí času vyzvete účastníkov, aby prezentovali svoj názor a postoj. Je však potrebné to ponechať na dobrovoľnej báze, nevytvárať strach a stres. Ak by sa nenašiel nikto, kto by bol ochotný nahlas odpovedať, rozprúďte diskusiu tým, že odprezentujete svoj názor. Následne vyzvite vybraného človeka, nech na vás reaguje.

Pri odpovediach účastníkov sa vždy opýtajte aj na zdôvodnenie odpovede.

Po krátkej diskusii sa opýtajte ľudí, ktorí by boli ochotní ozvať sa, či by vám vedeli povedať, ako by toto oznámenie malo vyzeráť a ako by postupovali.

Metóda: Ústna prezentácia, riadená diskusia

Čas: 5-7 min.

Slide 12 – Kedy je potrebné sa ozvať

Hlavná idea slideu: V nadväznosti na predchádzajúcu diskusiu premosť na nosné informácie – kedy majú zamestnanci podať oznámenie.

Ako na to: Prejdite jednotlivé informácie v prezentácii a zdôraznite, že oznamovateľ nechce nikomu škodiť, neposkytuje nepravdivé informácie a cielene ich nevyhľadáva za účelom niekoho kompromitovať.

Vysvetlite, čo rozumieme pod pojmom verejný záujem, keďže nejde o zákonom definovaný pojem. Možno ho chápať ako opak súkromného záujmu či záujem, ktorý presahuje jednotlivca a má vplyv na väčšiu skupinu ľudí či celú spoločnosť. Pomocou príkladov si overte, či jednotliví účastníci rozumejú, čo je verejný záujem.

Trestný čin korupcie - riaditeľka materskej škôlky podmieňuje prijatie dieťaťa do škôlky „dobrovoľným“ finančným darom / lekár si pravidelne pýta úplatok, aby uprednostnil pacienta na dlhej čakacej listine operácií / organizácie uhrádza fiktívne faktúry za konzultačné služby, ktoré slúžia na zaplatenie úplatkov za vyhratý tender

Machinácia pri verejnom obstarávaní - môžete použiť príklad z videa – Zuzana Hlávková upozornila na to, že počas predsedníctva chceli zabezpečiť výhru agentúre tak, že do verejnej súťaže by sa prihlásili ďalšie agentúry iba „naoko“ / predstieranie urgentnosti opráv vo výrobnom podniku s cieľom vyhnúť sa procesu verejného obstarávania

Zneužívanie právomocí verejného činiteľa - neoprávnené lustrácie osôb v informačných systémoch ministerstva / banky a pod. a ich odovzdávania za úplatu súkromnej osobe

Znečisťovanie životného prostredia - priemyselná spoločnosť vypúšťa odpadové vody do rieky, ktorá preteká neďalekou obcou a to bez povolenia orgánu štátnej správy, navyše, na hladine rieky je možné pozorovať značný počet uhynutých rýb

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 2 min.

Slide 13 – Na koho sa obrátiť

Hlavná idea slideu: Rozlíšiť interný a externý spôsob podania oznámenia.

Ako na to: Vysvetlite rozdiel medzi interným a externým spôsobom podania oznámenia a uveďte príklady. Je potrebné zdôrazniť, že človek by mal pri rozhodovaní, na koho sa obrátiť so svojimi podozreniami, v prvom rade zvážiť okolnosti prípadu. Vzhľadom na obsah môže byť efektívny skôr interný systém oznamovania. Ak mu z nejakého dôvodu zamestnanec nedôveruje alebo ide o jasný trestný čin, mal by sa obrátiť na príslušné kontrolné orgány a podľa závažnosti na orgány činné v trestnom konaní alebo na Úrad na ochranu oznamovateľov.

Na médiá / NGO by sa mal obrátiť až v poslednom rade. Európska smernica hovorí, že vec možno zverejniť, ak:

- oznamovateľ urobil oznámenie interne alebo externe, avšak nebolo riadne prešetrené alebo sa vôbec neriešilo, taktiež v prípade, prípadne neboli prijaté vhodné nápravné opatrenia
- by nečinnosťou oznamovateľa mohlo dôjsť k ohrozeniu významného verejného záujmu alebo ak existuje riziko nezvratnej škody vrátane poškodenia fyzickej integrity osoby
- nie je možné urobiť oznámenie externe bez rizika odvetných opatrení alebo by vyhliadky na účinné riešenie porušenia boli slabé vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu, napríklad z dôvodu, že dôkazy by mohli byť ukryté alebo zničené, alebo z dôvodu, že by mohla existovať tajná dohoda medzi páchatelom porušenia a orgánom alebo že orgán sa na porušení podieľal

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 1-2 min.

Slide 14, 15 – Interný systém podávania oznámení

(Popríklad viac slideov, ak je to potrebné. Slidey je potrebné dopracovať vzhľadom na vašu internú smernicu.)

Hlavná idea slideov: Predstaviť internú smernicu k podávaniu a preverovaniu oznámení.

Ako na to: Detailne popíšte celý proces podávania oznámenia a jeho následného preverovania.

V ideálnom prípade osobne predstavte zodpovednú osobu a tím, ktorý jednotlivé oznámenia preveruje. V prípade, že to nie je možné, do PPT doplňte meno, fotky a kontaktné údaje jednotlivých členov tímu.

Vysvetlite, aký typ oznámení môžu cez dané interné kanály podať a čo sa za oznámenie o protispoločenskej činnosti nepovažuje a je lepšie ho smerovať napríklad na odbor sťažností alebo osobný úrad.

Účastníkom môžete následne v anonymizovanej podobe spomenúť príklady, aké oznámenia ste doteraz v organizácii riešili, vďaka čomu sa vám ich podarilo preveriť a aké nápravné opatrenia vďaka oznámeniam boli zavedené.

Odporúčanie: Kontrolnými otázkami sa uistiť, že jednotlivé informácie boli správne pochopené.

Metóda: Ústna prezentácia, riadená diskusia, resp. akákoľvek iná metóda

Čas: 10 min.

Slide 16 – Čo má oznámenie obsahovať

Hlavná idea slideu: Poskytnúť informácie, čo presne má oznámenie obsahovať.

Ako na to: Vyzvite účastníkov, aby skúsili vytvoriť fiktívne oznámenie o protispoločenskej činnosti. Na základe dobrovoľného prihlásenia sa jedného účastníka spolu so zvyškom zhodnoťte, či dané oznámenie spĺňa všetky náležitosti, ktoré sú uvedené na slide.

Metóda: Ústna prezentácia, písomná

Čas: 5 min.

Slide 17 – Kapitolový predel (Ochrana oznamovateľov)

Slide 18 – Prípadová štúdia

Druhý myšlienkový experiment

Hlavná idea slideu: Zistiť povedomie účastníkov o možnostiach ochrany oznamovateľov. Komunikovať existenciu zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Ako na to: Obsah slideu (celú situáciu a otázku) je potrebné prečítať nahlas a poprosiť účastníkov, aby sa nad danou situáciou zamysleli. Samozrejme, je potrebné poskytnúť im dostatočný čas na premyslenie (cca 2 min).

Po uplynutí času vyzvete účastníkov, aby prezentovali svoj názor. Odpovede účastníkov je potrebné nechať na dobrovoľnej báze, nevytvárať strach a stres.

V prípade, že by účastník poznal možnosti ochrany oznamovateľov, opýtajte sa ho aj na podmienky získania tejto ochrany.

V prípade, že by účastník nepoznal možnosti ochrany, komunikujte existenciu zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, najmä obsah ustanovení § 3-8 a § 12 a aj § 13 ods.14.

Metóda: Ústna prezentácia, riadená diskusia

Čas: 5 min.

Slide 19 – Úrad na ochranu oznamovateľov

Hlavná idea slideu: Informovať o existencii úradu, ktorý chráni oznamovateľov nezákonných činností.

Ako na to: Priblížte účastníkom, o aký úrad ide, kde sídli a akými prípadmi sa zaoberá. Zdôraznite, že ide o nezávislý orgán, ktorý nespadá pod žiadne ministerstvo ani Úrad vlády SR.

Pre doplnenie informácií prípadne pre zvýšenie povedomia môžete odporúčať aj stránku Úradu na ochranu oznamovateľov.

Čas: 1 min.

Slide 20 – Ako vás vie ÚOO ochrániť

Hlavná idea slideu: Odprezentovať jednotlivé možnosti ochrany oznamovateľov.

Ako na to: Vysvetlite, ako v praxi dokáže úrad ochrániť oznamovateľov.

Môžete využiť explainer video úradu

Tiež môžete dať do pozornosti zákon č. 54/2019 Z. z. (dostupný na: slovlex.sk), konkrétne paragraf 7 a 8.

Metóda: Ústna prezentácia, video, diskusia

Čas: 5 min.

Slide 21 – Najsilnejšie nástroje ochrany oznamovateľov

Hlavná idea slideu: Detailnejšie vysvetliť dva praktické nástroje ochrany oznamovateľov.

Ako na to: Vysvetlite účastníkom, za akých podmienok môžu získať preventívnu alebo následnú ochranu. Aký je medzi nimi rozdiel, na koho sa majú v akom prípade obrátiť a pri následnej ochrane nezabudnite spomenúť aj lehotu, dokedy tak musia urobiť, aby ich mohol úrad ochrániť.

Môžete dať do pozornosti zákon č. 54/2019 Z. z. (dostupný na: slovlex.sk), predovšetkým obsah ustanovení § 3-8 a § 12.

Metóda: Ústna prezentácia, diskusia

Čas: 5 min.

Slide 22 – Ako vám vie ÚOO pomôcť

Hlavná idea slideu: Priblížiť ďalšie formy pomoci ÚOO oznamovateľom.

Ako na to: Vysvetlite účastníkom, že ÚOO vie oznamovateľom pomôcť nielen v pracovnoprávnej rovine ich prípadu, ale aj v trestnej. Spomeňte konkrétne praktické veci vypísané na slide.

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 1 min.

Slide 23 – Ako kontaktovať ÚOO

Hlavná idea slideu: Poskytnúť účastníkom kontakty na ÚOO pre prípad, že by ich do budúcnosti potrebovali.

Ako na to: Upozorníte účastníkov, že v prezentácii, ktorú im zašlete aj neskôr / majú vytlačenú, majú aj kontakty na ÚOO pre prípad, že by niekedy potrebovali jeho radu alebo pomoc.

Metóda: Ústna prezentácia

Čas: 1 min.